

Bakafánt

VISSZHANG - LVII. évfolyam, 18. szám, 2013. május 3.

Felemás érzésekkel olvastam György Péter eszmefuttatását (*Az ideológiai ponyva – Berkesi András, ÉS*, 2013/17., ápr. 26.), mert az ötletet magát: a közelmúlt bestseller íróinak nagyító alá tételét pompásnak a láttelelet hitelesnek találom – de bosszant a filológiai felületesség, a tények hézagossága, pontatlan kezelése. György Péter, aki a gondolkodás fáradságát sosem spórolja meg, az adatokat illetően takarékoskodott az energiával. Berkesi műveit „1955 és 1988 között a Magvető adta ki és el” – állítja, amiből mindjárt az 1955-ös évszám értelmezhetetlen, hiszen Berkesi nevét 1955-ben legfeljebb a hírhedt *Katpol* munkatársai ismerték. „Irodalmi pályája a korábbi előjárójával, későbbi könyvkiadójával, Kardos Györggyel közösen írott, 1959-ben megjelent *Kopjásokkal indult*” – írja, ami megint nem stimmel, és ez a tévedés sajnálatos módon egy nagy súllyal latba eső körülményt fed el.

Berkesi pályája tudniillik az 1958 tavaszán megjelent *Októberi vihar*ral, illetve annak 1959-es folytatásával, a *Vihar után* című, szintén társszerző nélkül írt propagandaregénnyel indult. Ez a két könyv (és sokszori utánnyomásuk) – aligha véletlenül – a Zrínyi Katonai Kiadónál jelent meg. Az elképesztően nagy példányszám pártutasítás vezérelte politikai kampány következménye volt. A György Péter emlegette „irodalmi ambícióknak” e két műben még halvány nyoma sincs. Egyik se más, mint az 1956-ról szóló Fehér Könyvek (volt belőlük vagy öt) bő lére eresztett „megzenésítése”. Szinte kizárólag olyan mondatokkal vannak teli, amilyenek élő ember száját soha, semmilyen körülmények közt el nem hagynák, a párbeszéd tartalma megegyezik a pártlap 1957-es vezércikkeiből ismerős, agitációs szólamokkal. Egyetlen funkció kedvéért a műbe szuszakolt figurák ideológiai szálra felfűzött tettei képezték cselekményüket. Párthatározatokból ismerős szempontok szerint bonyolódott a hősök sorsa. E pályakezdés ismerete nélkül nem igazán érthető a bestsellerszerző Berkesi későbbi felfuttatása. Az *Októberi vihar* és a *Vihar után* „sikerét” minden lehetséges módon fentről forszírozták, olvasásukat elvtársi körök számára majdhogynem kötelezővé tették – ez állt a ma hihetetlennek tűnően nagy példányszámok mögött. Amiről György Péter említést tesz a *Játék a tisztességgel* „csehszlovákiai” kiadása kapcsán, az még nem jelentett feltétlenül nemzetközi érdeklődést. Ennél jóval pikánsabb tény, hogy az 1956 iránt Nyugaton nem csillapuló kíváncsiság kielégítésére 1960 tavaszán egy Lawrence and Wishart nevű angol kiadó megjelentette az *Októberi vihart* – föltehetően nem írói értékei, hanem a benne megnyilvánuló propaganda információértéke miatt.

Tény, hogy további más Berkesi-„művek” (mint a Bunker vagy az F B-86) még 1960-ban sem a Magvetőnél, hanem a parancsokkal közvetlenül irányítható Zrínyinél jelentek meg, és szövegük minőségéből ítélve szerkesztetlenül, talán azonmód, ahogy szerzőjük beadta őket. Amikor később a Kardos-féle Magvető úgynevezett „irodalmi igényt” támasztott Berkesi műveivel szemben, az csak rontott rajtuk: a sivár, de legalább homogén megformáltságnak vége lett, eklektikus, szépelgő, művésziesskedő „alkotások” születtek a tollán, de az életmű nem tudott valódi írói teljesítménybe torkollni, mert ahhoz az erőlködésen túl minden szükséges képesség hiányzott. Ehhez képest érdekes adaléka e korszak kulisszák mögötti kultúrtörténetének, hogy Berkesi évtizedekig volt Kardos György No. 1.-es titkos házi olvasója, aki az igazi írótól érkező, problematikus kéziratokról kimondhatta – jó esetben – a *nil obstat*ot, vagy a megjelenés feltételül olyasfajta átdolgozást javasolt, amely az adott műben rejlő „bombát” hatástalaníthatta.

Fentiekre – tudom – bízást azzal lehet legyinteni, hogy nem egyebek szórszálhasogatásnál. Na de nem jobb, ha az olyan pompás szellemi teljesítményben, mint György Péteré, eleve nem éktelenkednek hasogatható szórszálak?